Liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Liikenne- ja viestintävaliokunta keskiviikko 16.01.2019 klo 11:30 / HE 157/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

HE 157/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetushallitus kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto.

Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi ja täydennettäväksi liikenteen palveluista annettua lakia. Lisäksi esityksellä muutettaisiin ajokorttilakia, ilmailulakia, laiva-apteekista annettua lakia, laivaväen lääkärintarkastuksista annettua lakia sekä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisjärjestelmästä annettua lakia.

Tieliikenteen raskaan kaluston kuljettajien ammattipätevyyden hankkimisessa otettaisiin käyttöön pelkkien kokeiden suorittamiseen perustuva vaihtoehto nykyisten koulutusmallien rinnalle.

Opetushallituksen lausunto keskittyy tieliikenteen raskaan kaluston kuljettajien ammattipätevyyden osioon.

Tieliikenteen ammattipätevyyssäädökset pohjautuvat vuonna 2003 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2003/59/EY. Ammattipätevyysdirektiivin yhtenä tarkoituksena on ollut yhtenäistää kuljettajien koulutusta jäsenvaltioissa, mutta kuitenkin niin, että sen tulee olla sovellettavissa jo käytössä oleviin kansallisiin koulutus- ja tutkintojärjestelmiin.

Kuljettajien ammatillinen koulutus perustuu suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja sen tavoite on laajempi kuin ajo-oikeus ja direktiivin edellyttämä ammattipätevyys. Yksilöiden näkökulmasta ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen tavoitteena on tuottaa ammattiosaamista sekä geneerisiä taitoja, joita tarvitaan sekä työelämään siirtymiseksi että siellä pysymiseksi työelämän muuttuessa. Tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin. Työelämän osaamistarpeet on kirjattu ammattitaitovaatimuksina ammatillisten tutkintojen perusteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädetään useista tutkinnoista, joiden valtakunnallisiin tutkinnon perusteisiin sisältyy ammattikuljettajien ammattitaitovaatimukset. Opetushallitus antaa määräykset tutkinnon perusteista ammatillisesta koulutuksesta annetun lainsäädännön mukaisesti. Tutkinnon perusteet valmistellaan yhdessä työelämän ja koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisiin tutkintoihin direktiivin edellyttämät sisällöt ja vaatimukset ovat sisältyneet jo ennen direktiivin voimaantuloa ja pääosin huomattavasti laajempina.

Ammattipätevyysdirektiivin edellyttämät aihealueet toteutetaan tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa yhteistyössä työelämän kanssa, pääsääntöisesti laajempien kokonaisuuksien yhteydessä. Samoin ammattipätevyyden kokeet toteutetaan yleisesti näiden laajempien aihealueiden yhteydessä.

1. Kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyttä koskevien esitysten huomiot

Ammatillinen koulutus on pääväylä työelämään ja se toteutetaan yhdessä työelämän kanssa. Ammatillisessa koulutuksessa ammattipätevyyden suorittaneiden määrä osana laajempaa tutkintoa oli 3411 vuonna 2018.

Kuten esityksen perusteluissa todetaan, ammatillisessa koulutuksessa ei koevaihtoehdon käyttöönotolla olisi periaatteessa erityisiä taloudellisia vaikutuksia, koska ammatillisia tutkintoja suoritetaan myös osaamisen näytössä.
Tämän edellytyksenä on kuitenkin se, että koejärjestelyt vastaavat mahdollisimman paljon ammatillisen koulutuksen näytön järjestelyitä, ja ovat sovitettavissa tutkintosuoritukseen työelämän tilanteissa osoitettaviksi. Tämä siksi, ettei opiskelijan osaamista jouduttaisi arvioimaan useaan kertaan, erikseen pieneltä osin ammattipätevyyskokeessa ja sitten tutkinnon suorittamiseksi työelämässä. Tältä vältytään, mikäli esimerkiksi ajoneuvo, jota voidaan käyttää arvioinnin tilanteessa, on sama, jota käytetään arvioitaessa työelämässä arvioitavaa osaamista (näyttö). Nyt ehdotuksessa edellytetään autokouluvaatimukset täyttävää ajoneuvoa. Lisäksi ehdotuksen vaatimus ajo-oikeudesta estää useissa tapauksissa kokeen jakamista osiin, eli direktiivin mahdollistaman kokeiden vaiheittaisen suorittamisen ammatillisen koulutuksen yhteydessä.

Ammatillisessa tutkintokoulutuksessa ammatillinen osaaminen osoitetaan aina näytössä, joten ammatillisella koulutuksella olisi parhaimmat valmiudet ja edellytykset sekä koulutus- että koevaihtoehdon mukaisten kokeiden järjestämiseen perustason ammattipätevyyden suorittamiseksi.

1.1. Ehdotukset muutoksiksi II osan 3 luvun 32 §:n 5 momenttiin, Kuorma- ja linja-auton kuljettajan ammattipätevyyden saavuttaminen kokeet suorittamalla (*kursivoitu osuus*)

Suoritettavasta ammattipätevyydestä riippuen perustason ammattipätevyyskokeessa käytettävän kuorma-auton tai linja-auton on täytettävä ajokorttia varten annettavassa ajo-opetuksessa käytettävän ajoneuvon vaatimukset. Käytännön kokeessa ajoneuvoa kuljettavalla on oltava sen ajo-oikeus. *Tätä momenttia ei sovelleta 33 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ammatillisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.*
Ammattipätevyyttä suoritettaessa annettavaan ajo-opetukseen sovelletaan 33 §:n 4 momentin säännöstä, jos ammattipätevyyttä suorittavalla ei ole opetuksessa käytettävän ajoneuvon ajo-oikeutta.”

Perustelu:
Esityksen 32 §:n 5 momentin mukaan perustason ammattipätevyyskokeessa voisi käyttää ainoastaan ajokorttiopetuksen vaatimukset täyttävää ajoneuvoa ja koetta suorittavalla olisi oltava ennen kokeeseen menemistä kokeessa käytettävän ajoneuvon ajo-oikeus. Näistä vaatimuksista ei ole esitetty poikkeusta 33 §:ssä suoritettaessa perustason ammattipätevyyttä ammatillisen koulutuksen yhteydessä.
Ajoneuvo- ja ajokorttivaatimus pitäisi poistaa ammatillisen koulutuksen osalta, koska ne lisäisivät ammatillisen koulutuksen kustannuksia ja ympäristökuormitusta. Ne eivät olisi ammatillisen koulutuksen nykymuodon mukaisia ja ne vaikeuttaisivat merkittävästi EU:n

ammattipätevyysdirektiivinkin mukaista ammattipätevyyskokeen vaiheittain suorittamista. Ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan perustason ammattipätevyyskokeeseen ja kokeessa käytettävään ajoneuvoon sovellettaisiin 33 §:n 4 momentin mukaisesti Opetushallituksen määräämiä tutkinnon perusteita.

1.2. Ehdotukset muutoksiksi 33 §:n 2 momenttiin, Kuorma- ja linja-auton kuljettajan ammattipätevyyden suorittaminen ammatillisen koulutuksen yhteydessä (*kursivoitu osuus*)

Edellä 1 momentissa tarkoitetun ammatillisen koulutuksen aikana opiskelija saa kuljettaa ajoneuvoa tai ajoneuvoyhdistelmää Suomessa ilman ammattipätevyyttä, jos:
1) hänellä on kuljetettavan ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän ajo-oikeus;
~~*2) hän täyttää 30 §:n 4 momentissa säädetyt linja-auton kuljettamiseen liittyvät ikävaatimukset;*~~
3) hänellä on 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen hyväksytyn koulutuskeskuksen antama ajoneuvon tai ajoneuvoyhdistelmän kuljettamiseen oikeuttava hyväksyminen koulutuksen aikana suoritettaviin kuljetuksiin ilman ammattipätevyyttä. Hyväksyminen todennetaan koulutuskeskuksen antamalla hyväksymisasiakirjalla.”

Perustelu:
Ikävaatimukset erillisenä edellytyksenä on turha, koska ne tulevat ajokorttiluokkakohtaisesti jo kohdan 1) ajo-oikeus edellytyksen kautta. Esitetty 2)-kohdan kirjaus rajoittaa koulutuksenaikaisen hyväksymisasiakirjan käyttämistä ammatillisessa koulutuksessa ja siten harjoittelu- ja kesätyöajoja nykytilanteesta.

1.3. Ehdotukset muutoksiksi 33 §:n 4 momenttiin, Kuorma- ja linja-auton kuljettajan ammattipätevyyden suorittaminen ammatillisen koulutuksen yhteydessä (*kursivoitu osuus*)

Perustason ammattipätevyyskoulutuksessa *ja siihen liittyvässä kokeessa sekä perustason ammattipätevyyskokeessa,* joka järjestetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 3 §:ssä tarkoitetun ammatillisen tutkintokoulutuksen yhteydessä, on noudatettava Opetushallituksen määräämiä tutkinnon perusteita.

Perustelu:
Koulutuksen lisäksi myös ammattipätevyyskokeessa, joka järjestetään ammatillisen tutkintokoulutuksen yhteydessä, tulisi noudattaa Opetushallituksen määrittelemiä tutkinnon perusteita.

1.4. Ehdotukset muutoksiksi 35 §:n 2 momenttiin, Kuorma- ja linja-autonkuljettajan koulutuskeskukset (*kursivoitu osuus*)

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hyväksyä koulutuskeskukseksi hakijan, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa ~~*ja jos koulutus on osa koulutuskeskuksessa annettavaa ammatillista koulutusta.*~~ Pääesikunta voi hyväksyä koulutuskeskukseksi Puolustusvoimien kuljettajaopetusta järjestävän Puolustusvoimien yksikön. Liikenne- ja viestintävirasto voi hyväksyä koulutuskeskukseksi muun kuin edellä tarkoitetun ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja koulutuksen järjestäjän, jolla on autokoululupa kuorma- tai linja-auton tai niiden ajoneuvoyhdistelmien ajo-oikeuden saamiseksi annettavaan kuljettajaopetukseen. Liikenne- ja viestintävirasto voi lisäksi hyväksyä yksinomaan jatkokoulutusta antavaksi koulutuskeskukseksi yrityksen, säätiön tai

yhteisön, jolla on tämän koulutuksen luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät opetukselliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Koulutuskeskuksen valvonnasta säädetään tämän lain 193 §:ssä.”

Perustelu:
Esityksen kirjaus hankaloittaisi virastojen välistä työnjakoa, jonka rajaus nykyisellään on siinä, onko hakijalla opetus- ja kulttuuriministeriön tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä tulee olla sama koulutuskeskuksen hyväksymisoikeus kuin Pääesikunnalle ja Liikenne- ja viestintävirastolle on säännöksessä annettu. Esimerkiksi jatkokoulutus ei ole ammatillista koulutusta eikä sitä voitaisi antaa kyseisissä koulutuskeskuksissa opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvalla, jolloin kyseiset toimivat eivät olisi tasavertaisessa asemassa Pääesikunnan ja Liikenne- ja viestintäviraston hyväksymien koulutuskeskusten kanssa.

Muilta osin Opetushallituksella ei ole huomautettavaa lakiesitykseen.

Yli-insinööri Arto Pekkala